

Otto Ruokolainen, Hanna Ollila

08.05.2023

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite: Lausuntopyyntöne 19.4.2023 VN/11255/2023

Hallituksen esityksen luonnos laiksi tupakkalain muuttamisesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitusta esityksen luonnoksesta. Esityksen luonnoksessa ehdotetaan, että tupakkalakiin lisättäisiin savuttoman nikotiiniuotteen määritelmä, joka kattaisi nikotiinipussit ja niitä läheisesti muistuttavat tuotteet (jäljempänä: nikotiinipussit). Näitä tuotteita ehdotetaan säänneltäväksi vastaavalla tavalla kuin nuuskaa. Tämä merkitsisi nikotiinipussien myynnin, muun luovuttamisen ja välittämisen sekä maahantuonnin kieltoa. Yksityishenkilö saisi tuoda tuotteita matkustajatuontina omaan käyttöön rajatun määrän.

THL:n kanta: THL kannattaa esitystä. Esityksessä valmistelun aikana vaihtoehtona pohdittu savuttomien nikotiiniuotteiden rajoitettu vähittäismyynti (sisältäen mm. verotuksen, myynnin luvanvaraisuuden, nikotiinirajat, tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kiellon, vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaisen ulkoasun) voi kuitenkin olla toimiva toissijainen ratkaisu. Toissijaiseen ratkaisuun tulisi THL:n näkemyksen mukaan yhdistää sosiaali- ja terveysministeriön asettaman tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdottama nuuskan maahantuontikielto. Lisäksi työryhmän ehdottamat ikärajamuutokset tupakka- ja nikotiiniuotteille tulisi sisällyttää esitykseen kiireellisenä toimena nuorten suojaamiseksi nikotiiniriippuvuudelta.

Perustelut: Nikotiini on riippuvuutta aiheuttava aine, jonka käytöllä on myös muita itsenäisiä terveyshaittoja. Nikotiiniuotteiden käyttö aloitetaan usein nuorena, jolloin aivot vielä kehittyvät. Täten tupakka- ja nikotiiniuotteiden kattava sääntely on tärkeää käytön ehkäisyn ja lopettamisen tuen näkökulmasta.

Nikotiinipussit muistuttavat ulkoasultaan ja käyttötavaltaan nuuskaa, joka on EU:n tupakkatuotedirektiivissä kielletty tuote. Nikotiinipusseja markkinoidaan nuuskaajille, mutta toisaalta niillä tavoitellaan myös uusia kohderyhmiä esimerkiksi nuoria houkuttelevilla makuaineilla ja pakkausmuotoilulla. Nikotiinipussien korkea nikotiinipitoisuus muodostaa riippuvuus- ja myrkytysriskin erityisesti lapsille ja nuorille. Lisäksi se voi voimistaa riippuvuutta ja vaikeuttaa lopettamista entuudestaan nuuskaavilla, mikäli nikotiinipussit houkuttelevat käyttäjiä siirtymään vahvempiin tuotteisiin tai säännöllisempään käyttöön.

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaisesti on perusteltua säännellä nikotiinipusseja eritoten tupakka- ja nikotiiniuotteiden käytön aloittamisen ehkäisemiseksi lisäämällä niiden määritelmä tupakkalakiin. THL on aiemmassa lausunnossaan sosiaali- ja terveysministeriölle tuonut esiin tämän tärkeyttä (THL/2466/4.00.00/2021). Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotettu rinnastaminen nuuskan sääntelyyn on perusteltua tupakkalain tavoitteen näkökulmasta sekä siihen varautuen, että EU-tason sääntelyssä nikotiinipussit tultaisiin rinnastamaan jo kiellettyyn nuuskaan.

Nyt lausuttavana olevassa hallituksen esityksen luonnoksessa nikotiinipussit jäisivät tunnusomaisten makujen sääntelyn ulkopuolelle mutta maahantuonti olisi kielletty. Tämä sääntely voi olla tehokas saatavuuden vähentämiseksi ja käytön ehkäisemiseksi, mikäli vastaaville viranomaisille taataan tarpeelliset resurssit laittoman maahantuonnin valvomiseksi. Nykyisellään resurssit eivät ole olleet riittävät nuuskan laittoman maahantuonnin estämiseksi, ja nuuskan

Otto Ruokolainen, Hanna Ollila

08.05.2023

saatavuus on parantunut. Vastaava tilanne tulisi käytännössä nikotiinipusseilla, mikäli valvontaresurssit pysyvät nykyisellään. Koska tunnusomaiset maut ovat tutkimusnäytön perusteella tärkeitä tekijöitä käytön aloittamisessa ja osin myös jatkamisessa, tulisi niiden sääntelymahdollisuuksia selvittää tuotteiden saatavuuden rajoittamisen ohella. Mikäli vain osa tupakka- ja nikotiinituotteista ovat makuainekiellon piirissä, voi se ohjata osaa käyttäjistä siirtymään toiseen tuotteeseen käytön lopettamisen sijaan. THL pitää tärkeänä, että makuainekielloa sovellettaisiin kaikkiin tupakka- ja nikotiinituotteisiin.

Samalla on otettava huomioon, että nikotiinipussien sääntelyssä tapahtuneella ennakoimattomalla muutoksella lääkkeestä tupakan vastikkeeksi voi olla seurauksia, jotka vaikeuttavat kiellon toimeenpanoa. Kiellon tarkoitettua vaikutusta heikentää erityisesti se, mikäli tuotteet ehtivät laajamittaiseen myyntiin tupakan vastikkeena ennen lakimuutoksen voimaantuloa. Siksi toissijaiseen sääntelytapaan on tärkeää varautua.

Vaihtoehtoisia sääntelymahdollisuuksia on tuotu esiin myös hallituksen esityksen luonnoksen kohdassa 5.1. THL pitää esitettyä rajoitettua vähittäismyyntiä toimivana toissijaisena ratkaisuna ja on jo aiemmassa tupakkalakilausunnossa ehdottanut nikotiinipussien sääntelyn rinnastamista nikotiininesteiden sääntelyyn. Suomessa on tällä sääntelyllä onnistuttu vähentämään sähkösavukkeiden säännöllistä käyttöä nuorilla. On kuitenkin huomioitava, että sähkösavukkeen käyttö on ollut Suomessa kokonaisuutena vähäistä, kun taas nuuskaaminen on yleistynyt ja on jo merkittävän yleistä esimerkiksi ammattiin opiskelevilla ja nuorilla aikuisilla miehillä.

Jotta rajoitettu vähittäismyynti tukisi nuuskaamisen ja nikotiinipussien käytön lopettamista, on tärkeää poistaa ja vähentää nikotiinipussien houkuttelevia ominaisuuksia ja hyödyntää verotuksellisia keinoja vaihtoehdossa pohditulla tavalla. Mikäli nuuskan hyvä saatavuus laittomilta markkinoilta jatkuu, nikotiinipussien rajoitetun vähittäismyynnin vaikutus käyttöön jäänee vähäiseksi. Siksi THL katsoo, että toissijaiseen sääntelytapaan tulisi yhdistää sosiaali- ja terveysministeriön asettaman tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdottama nuuskan maahantuontikielto.

Tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön aloittamista tulee ehkäistä ja käytön lopettamista tukea. Nikotiinittomuus on terveyden kannalta aina paras vaihtoehto. Siksi THL pitää tarpeellisena, että tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdottamat ikärajamuutokset sisällytetään esitykseen. Myös sosiaali- ja terveysvaliokunta on kiirehtinyt ikärajan nostoa (StVM 2/2022 – HE 141/2021). Ikärajan nosto on tarpeellinen ja tehokas keino tupakkalain tavoitteen saavuttamiseksi ja nuorten suojaamiseksi nikotiiniriippuvuudelta. Nikotiinituotteiden käytön lopettamista tulee lisäksi tukea terveydenhuollossa hyvinvointialueilla.

Pääjohtaja Markku Tervahauta

Johtaja Mika Salminen

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 2 pages before this page

Dokumentet inneholder 2 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 2 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 2 sider før denne side

Detta dokument innehåller 2 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende